

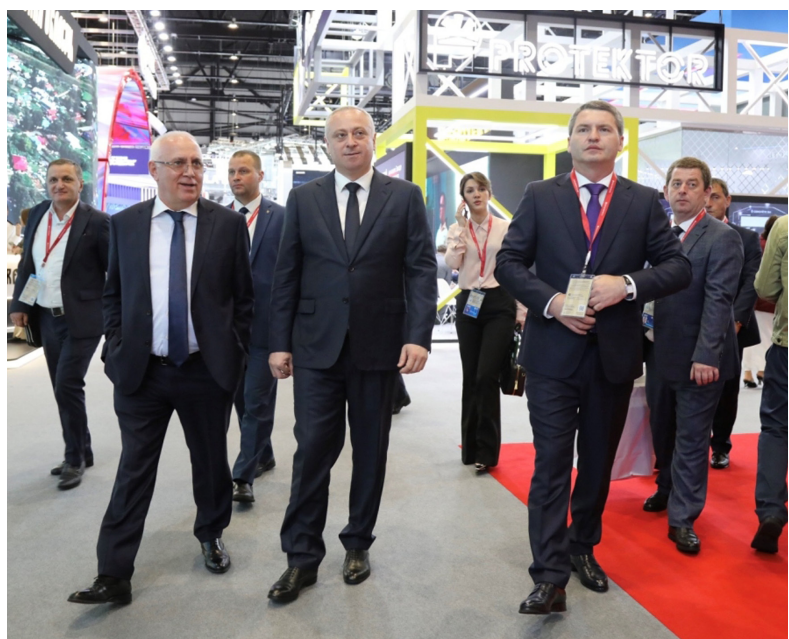

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә ҳәынтқарратә усхәартә «Аҗснымедиа»

2025 ш. иуль 3 № 49-50 (21 655)

Санкт-Петербургтәи аицыларакәа

Петербургтәи аекономи-
катә форум акны

■ XXVIII Петербургтәи жәларб-
жъаратәи аекономикатә форум
акны Ацсны Ахада Бадра Гәйн-
ба имфацигаз аицыларакәа дыр-
заатгылеит Ацсныпресс иаитаз
аинтервиу акны Ахада ипресс-
мазаныкәа Алхас Чолокуа. Уи
инатшыны иазгәеит Петер-
бургтәи жәларбжъаратәи аеко-
номикатә форум – ари Урыстәы-
лаҭы мацара акыымкәа, адуеи
акынгы акырза тздакүа афо-
румкәа ишыруаку.

«Абасеипш икоу афорум Аха-
деи Ацсны аделегациеи ралахәра
хтәылазы, аиадаара ҭыцкәа
рышыақәыргыларазы, аинвести-
акәа радыпхьаларазы атак ду амо-
уп», – иҳәеит иара.

Ииун 18-19 рзы Бадра Гәйн-
ба Урыстәыла ахәынтсбартақәи
анапакылащәеи рхатарнак-
цәа ркны аицыларакәа жәпақы
иман. Арт аицыларакәа мфацысу-
ан астал гъежкәа ирыдтәаланы,
иара убасгы ршыапы ишықәгылаз.

Ахәынтқарра Ахада дипылеит
Санкт-Петербург агубернатор Алек-
сандр Беглов.

«Санкт-Петербург Урыстәыла
афбатәи ахтны-қалақ хәа иршө-
ит. Аекономикатә мчара ду змоу
регионуп. Агубернатор ипчыларан
иалацәажәон Ацсны Ахәынтқар-
реи Санкт-Петербурги рбжъара
аиқәшахатра анапачәра азтә-
ара. Санкт-Петербург агуберна-
тор азәлымхара ду ааипшит Ацс-
ны ацхыраара атаразы. Аганкәа
еицәажәеит аиқәшахатра аусадү-
лара ишалаго азы», – адырра ҕа-
ицеит Чолокуа.

Бадра Гәйнба иара убас диа-

цәажәеит Тамбовтәи аобласт агу-
бернатор Евгени Первышов. Акәеи
Тамбови аешьара зыбжөу қалақ-
кәоуп. Аицыларакәа агуберна-
тори ахадеи еицәажәеит Ацс-
ни Тамбовтәи аобласти рыбжъара
аиқәшахатра ду анапачәразы,
Тамбови Акәеи рыбжъара авиае-
иадаара аартразы.

«Абасеипш икоу азтәарақәа
ирылацәажәон Башкортостан
анапхгара рчыларакәа. Ацсны
Ахада дипылеит арегион ахада Ра-
ди Хабиров. Башкортостани ҳареи
акырцуеит аизықәаашьа бзиақәа
хабжөиоижтәи», – иҳәеит Чолокуа.

Иара убас Бадра Гәйнбеи Ле-
нинградтәи аобласт агубернатор
Александр Дрозденкои еицәажә-
ит. Петербургтәи жәларбжъаратәи
аекономикатә форум аусура иа-
лагзаны Ткәарчалтәи араиони Ле-
нинградтәи аобласт Приозерсктәи
араиони рыбжъара аиқызаратә еи-
зықәаашьақәа рышыақәыргыла-
разы аиқәшахатра анапы ацәоуп.

«Бадра Гәйнба дипылеит акон-
церн «КАМАЗ» анапхгақы. Иа-
лацәажәеит Ацсны иахьатанакуа
адилертә центр аиҕкаара азтәа-
ра. Уи атахуп атехника арееира-
зы. Ахәынтқарра Ахада иара убас
дипылеит «Росагролизинг» анапх-
гақы. Иалацәажәеит Ацсны ақалақ-
кәеи араионкәеи рхадаарақәа
рзы атехника чыда аашьтра. Ари да-
ара акратанакуеит, иагыфеидоуп.
Ари азтәара итегы иалацәажәа-
хоит», – иҳәеит Ахада ипресс-маза-
ныкәа.

Афорум акны Ацсны Ахада
диацәажәеит Аахыт-Уацстәыла
Апыза-министр Константин Цыус-
соев.

«Хтәылақәа реизықәаашьақәа
чыдала аиқызаратә қазшыа рымо-
уп. Ахыпшымыра ашқа амәа хаица-
нысит, азәи-азәи ҳаидгылон, иара
убас атынч пстазаара ашыақәыр-

гыларакәа. Константин Цыуссоев
Ацсны Ахада днеипхьеит Цхинвал,
сентябр азы имфацысран икоу
Актәи жәларбжъаратәи аекономи-
катә форум аеаралхәрахь. Бадра
Гәйнба ари аапхьара гәахәарала
идикылеит», – иазгәеит Чолокуа.

Ацсны Ахада драцәажәеит Афе-
дерация Ахеилак Ахантәақы Ва-
лентина Матвиенко, Ахәынтдума
апарламенттә фракциякәеи аде-
путатцәеи рнапхгащәа, Урыстәы-
латәи АФедерация аполитикатә,
ауаажәларратә усзуәцәа.

«Афорум акны хтыс хаданы
иҕалеит апленартә еилатәара.
Уаҕа дықәгылеит Урыстәылатәи
АФедерация Апрезидент Влади-
мир Путин. Ари ашықәсан акырза
тздакүа хтысуп. Уи интересла иа-
зыпшуп зеггы, чыдала амассатә
информация ахархәагақәа рхатар-
накцәа, убрахь иналатцаны ахәа-
анырцәтәиқәагы. Уаҕа, қҕарак
аипш, Урыстәыла Апрезидент аду-
неитә политика, афнуцқатәи Уры-
стәылатәи аполитика ухәа азтәа-
рақәа ирызкны цакыла ихатәау
ахәамтақәа ҕаитцит. Апленартә
еилатәарақы напхгащәас иҕан
Индонезия Апрезидент Прабо-
во Субианто, ИУАР Апрезидент
ихаҭыпуаф Пол Машатиле, Бахреин
аҕрал ихатарнак, амилартә шәарта-
даразы абжыгаф ашеих Насер
бен Хамад Аль Халиф, Китаитәи
Жәлартә Республика Ахәынтхеилак
Апыза-министр ихаҭыпуаф Дин Си-
уесиан», – иҳәеит Алхас Чолокуа.

Хсаатқ рақара ицон Бадра Гәйн-
беи Санкт-Петербург ацсуа диаспо-
реи реицылара.

Аицылара иалахәыз интерес
ирыман Ацсны имфацысуа апро-
цескәа, убрахь иналатцаны аполи-
тикагы. Ахада ишқа ирхаз азтә-
арақәа азкын ацсуа бызшәеи
акультуреи рырҕиара, азинхьчратә
усбартақәа русура, аинвестици-
акәа радыпхьалара, имачуи ибжъа-
ратәи абизнес арҕиара, адиаспора
рышунцқа аизықәаашьақәа. Абарт
азтәарақәа зеггы интқааны ртак
ҕаитцит Бадра Гәйнба», – иҳәеит
апресс-мазаныкәа.

Иара убас аицылара иалахәын
Санкт-Петербург иреихау атараи-
уртақәа ркны атцара зто Ацснытәи
астудентцәа. Уртгы Ахада азтә-
арақәа рацәаны иртеит. Изыкыз
Ацсны атцәарадырратә усура аҕар
ралахара, ртцара анхдыркәшалак
ашьтахь усурта тыҕла реиқәыр-
шәара, Рыпсадгьыл ахь рыхынхәра
акәын. Ахада иатцишьит атак чы-
да шаито аҕар хтәыла арҕиара
ралахәра.

«Ахадеи ацсуа делегациеи Сан-
кт-Петербург рықәаара апро-
грамма даара интерес атцан, хтысла
итәын. Абасеипш икоу афорумкәа
аерылахәра атахуп Ацсны арҕи-
аразы», – еихишыалеит Алхас Чо-
локуа.

Ацсны анапхгара азтәарақәа рызбара иаҕуп

Аҕаратә цхыраара
акәша-мыкәша

■ Ацсны Ахада Бадра Гәйнба
рашәарамза 24 рзы ахәыцкәа
рзы Урыстәылатәи аҕаратә цхы-
раара зауаз гәыпшык анацәа
дырҕылеит.

Ахәынтқарра Ахада иҕаитцаз
адырра ала, иара идтә инақәыр-
шәаны, аусхәартәбжъаратә усуратә
гәып ацдоуп. Уи анапынцәкәа иреи-
уоуп ироуз ацхыраагзақәа ирыхкы-
ны ашәартара иақәшәаз, Урыстәыла
атәылауафра змоу Ацсны атәылауаа

Ахәынтқарра Ахада атәыла
анапхгара ари азтәара азбара
ишаҕу инатшыны иазгәеит. Ацс-
ны анапхгара ахәыцкәа рзы Уры-
стәылатәи аҕаратә цхыраара Ацс-
ны атәылауаа роуреи уи иадхәалоу
азинтә шәартарақәеи рызтәарақәа
рызбара аус адырулоит», – иҳәе-
ит иара.

Ахәтакахьала, Ахәынтқарра Аха-
да иахь инеиз ахәса ахәыцкәа рзы
аҕаратә цхыраара аиуразы аус-
шәкәкәа реиқәыршәараан Уры-
стәылатәи азакәантцара шеилар-
гоз шырзеилымкаауаз, избан акәзар
уи зеггы аофициалтә сахьа аманы
иҕан хәа азгәартәит.

Бадра Гынба ари иуадауу

азинтә цхыраара рыҕара. Аиадаара
чыда аартуп. Аҕарақәа зауаз ирыз-
ку адырратарақәа зеггы еизгатәуп.

Аицылара иалахәыз Ацсны асо-
циалтә цхыраареи адемографиатә
политикеи рминистр Руслан Аҕы-
ба аусуратә гәып иадтәалахьоу
рхыпхьазара 75-шык рҕынза
иназахьеит хәа азгәеит. Бадра
Гәйнба аицылара иалахәыз азинтә
уадафрақәа зызцәыртыз рахь ихы
нарханы аусуратә гәып иадтәала-
ларц аапхьара ҕаитцит.

проблеманы ишыкоу, уи азбаразы
аамта шатаххо азгәеит. «Хара
еилахкаауеит Урыстәылатәи Афе-
дерация азакәантцара аилагара
шыкоу, уи зегь ахьхәеит. Аха убри
аан урт ххәыцкәа, Ацсны атәылау-
аа ахәыцкәа зазо анацәа шракәу
ххәҕы иаахгароуп. Ари апроблема
Урыстәылатәи хколлегацәеи ҳа-
реи ҳалацәажәароуп, анацәа ашыа-
угатә шыклапшра рацәыхьчаразы
амәақәа ҳапшаароуп», – иҳәеит
Ахәынтқарра Ахада.

Ишыақәыргәҕәоуп аилазаара ҕыц

Ахада Иусқала

■ Ацсны Ашәартадаратә Хеилак
аилазаара ҕыц шыақәыргәҕәо-
уп. Рашәара 16 рзы Аусқка инапы
атцаиҕит Ахәынтқарра Ахада Ба-
дра Гәйнба.

Уи иалахәуп:

Бадра Гәйнба — Ашәартадаратә
Хеилак ахантәақы;
Ахәынтқарра Ахада ихаҭыпуаф
Беслан Бигәаа;
Апрокурор хада **Адгәыр Агҕба**;
Атәылахьчара аминистр **Влади-**

мир Ануа;

Жәлар Реизара Аиҕабы **Лаша**
Ашәба;

Адәныҕатәи аусқәа рминистр
Олег Барцыц;

Ахәынтқарратә шәартадаратә
матцүра ахантәақы **Дмитри Дбар**;
Апыза-министр **Владимир Дел-**

ба;
Апыза-министр ихаҭыпуаф, аф-
нытқатәи аусқәа рминистр **Роберт**
Киут;

Ашәартадара Ахеилак амаза-
ныкәа **Рауль Лолуа**;
Ацсны Арбьар Мчкәа Рштаб
хада аиҕабы **Владимир Савченко**;
Ахәынтқарра Ахада Иусбарта
анапхгақы **Беслан Ешба**.

«Цьоукы икартаз ахәамта сгәацхом»

Абжьыкәыргара

■ **Имәапысит Ахәынтқарра Аха-деи атуризм аминистри реицы-лара.**

Апсны Ахәынтқарра Ахада Ба-дра Гәынба атуризм аминистр Ло-гәуа Астамыри иареи реицыла-

раан атуризм Аминистрра ачынуаа рхәамтәкәа ирыдхәалоу аҭагылаза-ашьа дахцәажәеит.

«Апсны аҭәылауаа реихарафзак реицш, атуризм Аминистрра аус-зуфцәа цьоукы хасасцәа ргана-хьала икартаз ахәамта даараза исгәацхазом», – ихәеит Апсны Аха-да.

«Хтәыла ахьз-ацша ааха азто аҭагылазаашьа абжьы ақәргатәуп

хәа исыпхьаэоит. Ашәышыкәсақәа раахыс хәжәлар иныкәыргоит даеа-кы иаламфашьо асасдкыларә. Хәра ахәычра ашыкәсқәа инадыркны асас хәтырқәтарала хәхызыкоу аҕ-нытә, Анцәа абри адгьыл ссир хәтәе-ишьеит хәа хәзгәдуны иаххәоит.

Иара убас, ас еицш ацәажәа-ра зхы иаҭәазшьаз ачынуаа ир-гәаласыршәарц сҭахуп, аибашьра ашьтахь цсшьара Апсныка иаауаз асасцәа хәшрейгәыргьоз. Иахтәау-аз асас дарбанзаалак иааира атынч цтәзаарахь ахынхәра иадырганы хәхәацшуан. Апсны милаҭрацәа-ла еиланхо хәжәлар гәахәарыла ирыдыркылоит асасцәа, хтәылаҕ-ны ацсшьара зҭахны, хжәытә ҭо-урых еилызкаарц иашьтоу, хәцса-бара ацшзара збарц агәахәара змоу зегьы, чыдала, хәишызаратә Уры-стылылантә иаауа.

Хәра асасаиртәкәа русзуцәа, агидцәа, атуризм ауск иадыпхьа-лоу зегьы гәцаракуа, гәык-цсык ала ишырзыкоу ала иубоит Апсныка иаауа ацсшьафцәа рматериалтә аҭагылазаашьа иахәацшны ишеи-лырымхуа.

Агәра згоит, есышыкәса мил-лионфыла Апсны зыпсшьара аамтә зхызго ацсшьафцәа чынуафцәақәа изымхәыцкәа ирхәаз ажәақәа ргәалакара шыбжьнамхуа», – иаз-гәеит Бадра Гәынба.

Атуризм аминистр Астамыр Ло-гәуа ахәынтқарра Ахада адырра иитеит инартбааны ауаажәлар-ра рышнытқәа акыр агәынамза-ра зхылҕеи азинтә документқәа рыдыкларыи рыҭареи ақәша аиҭа-бы Лакербаи иҭалтәз ахәамтәзы лматұрақһнытә лхы дшәкәйттәу.

Хтәылауаа азинтә цхыраара рыҭаразы

Аилацәажәара

■ **Апсны асоциалтә еикәыршәа-реи адемографитә политикей рми-нистр Руслан Ацьба ажурналист-цәа ирзеитиҭхәеит Урыстәылатәи Афедерация аҭәылауафара змоу, ахәычы иира, иаазара инамаданы есымзатәи ацхыраагзакәа, анацәа ркапитал зауа Апсны аҭәылауаа аз-интә цхыраара рыҭаразы аусуратә гәып иалоуи Бадра Гәынбеи реил-ацәажәара аҭәы.**

«Аусуратә гәып иалоу аус-хәартәкәа рхатарнакцәа Аха-да иархәеит имәацыргәуа аусура алтшәақәа ртәы. Ишьтыху азцәарақәа ртып рыкәцара хыкәкыс ишьтыхны, амчра аусбартақәа аус рыцыруеит

Урыстәылатәи Афедерация изыхәтоу аусбартақәа, ишьақәдыргылоит Уры-стәылатәи азақәанцдара еиларге-ит хәа икоу агәаанагара инамаданы Урыстәылан аҭакпхыкәра иақәдыр-шәауа Апсны аҭәылауаа рхыпхьаза-разы адырратәрақәа. Аус рыдыруло-

ит азцәара арманшәаларазы азинтә шьатәкәа.

Дәеа хәынтқаррак азақәанцдара еиларгеит хәа икоу агәаанагарақәа инарымаданы, абри азцәара фәхәара кьафәкәк рыла атып ақәцара алшо иказам. Иазгәаҭан Апсны аҭәылауаа иаадырцшларц шахәтоу ачхәра, Апс-ны изыхәтоу аусбартақәа имәацыр-гауа апроцескәа ирцырхагамхарц азы», – ихәеит Руслан Ацьба.

Аилацәажәара иалахәын Аҕы-за-министр Владимир Делба, Аха-да Иусбарта анапхгәаы Беслан Еш-ба, уи актәи ихәтыпәуаф Дмитри Шамба, Аҕыза-министр ихәтыпәуаф, аҭәуцкәтәи аускәа рминистр Роберт Киут, Ашәартадара Ахәынтматцұра ахантәашы Дмитри Дбар, Жәлар Ре-изара асоциалтә политиказы аилак ахантәашы Рашида Аиба, аиустичия аминистр Анри Барцыц.

Аусура арманшәалареи аиҭтәреи рзы

Апсны Аминистрцәа Реи-лазаарафы

■ **Аҭәыла Аҕыза-министр Влади-мир Делба Апсны 2026–2030 шш. рзы асоциал-экономикаҭәа фиа-разы Ахәынтқарратә программа аҭәзыкәцара ахәаақәа ирҭагза-ны, аусбаҭақәа русура арман-шәаларазы анапхгарабжьаратә планкәа рышьақәыргәгәара азцә-арақәа рыла аилатәара мәаҭи-геит, – адырра канатцойт Апсны Аминистрцәа Реилазаара апресс-матцұра.**

Аилатәара рхы аладырхәит Аҕы-за-министр ихәтыпәуаф Цьансыхә Нанба, аэкономика аминистр Теиму-раз Амкәаб, афинанскәа рминистр Саид Гәыбаз, атцара аминистр Хана Гәынба, агәабзиарахьчара аминистр Едуард Бытәба, шьатанкыла аргыла-ра Аусбарта аиҭабы Демир Гамсаниа. Аҕыза-министр аминистррақәеи

аусхәартәкәеи рнапхгәафцәа цхын-гәымза 15-нза Апсны 2026–2030 шш. рзы асоциал-экономикаҭәа фиа-разы Ахәынтқарратә программа аҭәзыкәцара ахәаақәа ирҭагзаны аусбартақәа русура арманшәала-

реи аиҭтәреи рзы анапхгарабжьа-ратә планкәа рпроектқәа еикәыр-шәаны анафс рышьақәыргәгәаразы адцәа ритеит. Анапхгарабжьаратә планкәа фәыббрамза 1, 2025 шыкә-санза ишьақәыргәгәазароуп.

Машәырла дҭахеит Николаи Трапцш

■ **49 шыкәса дшырҭагылаз иҭцәзаара далҭит атоурыхтә ҭцәарадыррақәа ркандидат, Ро-стовтәи аобласт Ахәынтқарратә архив аиҭабы Николаи Трапцш. Дҭахеит ииун 21, ахәылҭаз Ро-стови Ставрополи ирыбжьгоу амәаду аҕны иҭалаз амашәыр иахкьаны.**

ГАИ арегионтә усбарта апресс-матцұра излаанацхәуала, амарш-руттә такси аныкәаф амәафы аныкәара аҭкарақәа ахьеилеигаз аҕнытә х-фык ааха роуит, убрахь дналацаны Николаи Трапцшгьы. Урт ироуз ахәрақәа ирхыцсааит.

«Ростовтәи аобласт Ахәынтқар-ратә архив аиҭабы Николаи Алык-са-иҭа Урыстәыла Алада адокумен-тқәа рыҭәахыртә ду аҕны икоу ахәынтқарратә архив аусура аиҭ-тәразы активла аус иуан, уи ҕаиҭе-ит атцәарадырратә, акультура -ҭа-ралашаратә центрны», – иазгәаҭоуп аусхәартә аофициалтә сайт аҕны.

Николаи Трапцш назаза хәа иархәоит ииун 24, 11:00 азы Аҭа-датәи аҭсыжыртә аҕны Ростовтәи акрематория атцас-кьабзтә зал аҕны. Убри ашьтахь иҭсыбаф Апсныка иааргоит, адырра ҕанатцойт «Рос-сийская газета».

Николаи Алыкьса-иҭа Трапцш диит 1976 ш. октиабр 4 азы Дон ихыкәгылоу Ростов ақалақь аҕны. 1993 ш. азы абжьаратә школ №43 даналга ашьтахь, дҭалеит Росто-втәи ахәынтқарратә университет атоурыхтә факультет. Ибзиазаны далгәит 1998 ш. азы. Убри ашыкәс инаркны 2001 шыкәсазынза аспи-рантурафы атцара иҭон, Ростовтәи ахәынтуниверситет аҭынцәытә-латә ҭоурыхы ацхыраагзатә ҭо-урыхтә маҭәарқәеи иаха хыкәкыс ишьтыхны. Н.А.Трапцш акандидаттә диссертация кәҕеиарала ихьчеит Ростовтәи ахәынтуниверситет аҕны атоурыхтә ҭцәарадыррақәа ирыз-ку адиссертациятә хеилак аҕны «А.С.Лаппо-Данилевски иҭцәара-дырратә дунеиҭәацшышьақәа ре-волюции XVII–XVIII ашәышыкә-сақәа рҕынцәытәлатә ҭоурых хра-злоу апроbleмақәеи» ртемала.

Николаи Алыкьса-иҭа акыр шыкәса аус иуан Ростовтәи ахәынтуниверситет ахыҭхыртәҭцә-ареи, атоурыхыҭареи, атоурых аметодологиии ркафедра аҕны. Абафхәтарә змаз атцәрауаф кәыпш Ростовтәи ахәынтунивер-ситет апрофессор А.П.Пронште-ин иҭцәарадырратә школ ахҭатәи абиҭара иаҭсәтәкьоу рхатар-нак иакәхәит. Иҭиҭауан атоурых атеориейи аметодологиии рпробле-мақәа, атоурыхтә маҭәар чыдақәа, азеижәтәи ашәышыкәса афбатәи азбжеи афәажәтәи ашәышыкәса алаҕамҭеи рҕынцәытәлатә ҭоурых-фыра. Анафсан Н.А.Трапцш иҭцәа-

радырратә интересқәа ирыҭдаркит иҭыцу, иҭыцзоу аамтәзы Кавказ атоурых апроbleмақәа. Атцәрауаф иҭцәамтәқәа рҕны хшыфзышьҭра ду азыҭатан хәамтәзы Кавказтәи арегион аҕны аполитикатә процес-сқәа рыҭцәара.

Н.А.Трапцш дравторуп хы-пхьазара рацәала атцәардырратә статиақәа, амонографияқәа, аекс-перттә ажәахәқәа, арҭагәтә цхы-раагзакәа. Урт ахәшьара хәракы роухьеит атцәарадырратә еила-заарафы. Николаи Алыкьса-иҭа иаҭшыҭахьан «адокументмәаҭ-гареи архивтцәареи»хәа ахыр-хартә фыц. Хәзну аамтәзы Ала-датәи афедералтә университет атоурыхы жәларбжьаратәи аизы-ыҕазаашьақәеи ринститут аҕ-ны абафхәтарә злоу архивист-цәеи адокументмәаҭафцәеи разыкәцара иаҭәуп. Уи дравторуп ахыҭхыртәҭцәареи, атоурыхыҭареи, ацхыраагзатә ҭоурых амаҭәарқәеи рзы арҭагәтә курсқәа жәпақы. Николаи Алыкьса-иҭа хәтыр ду икәыртон асудентцәа, дара рзы дфәырпшыган.

2002 инаркны 2007 шыкәса-зынза асоциалтә зҭаарақәа рзы Ростовтәи ахәынтуниверситет ато-урыхтә факультет адекан ихәтыпә-афыс, ахыҭхыртәҭцәареи, атоурых-фыҭареи, атоурых аметодологиии ркафедра аиҭабы ихәтыпәуафыс аус иуан, анафс Аладатәи афедералтә университет атоурыхтә факультет адеканс далхын.

2015 ш. инаркны Николаи Алыкьса-иҭа Ростовтәи аобласт Ахәынтқарратә архив хадара ази-уан. Адокументмәаҭгареи архи-виеҭәкаареи рганахьала идырра ҭаулақәа ирыбзоураны акырза еиҭгитәит Алада Урыстәыла адо-кументмәаҭхыртә ду аусура.

Николаи Алыкьса-иҭа ато-урыхтә гәалашәара аиҭәырхареи иҭафшәоу аамтәқәа ирызку адыр-рақәа ралартәареи ирызкыс ауа-ажәларратә усура ду мәаҭигон. «Уи фәхәара амтәкәа» хәа афедералтә проект аеспертс дыҭан, Урыстәы-латәи аҕып «Адырра» Ростовтәи арегионтә ҕәша ауаажәларратә хе-илак далан, алекторс дыҭан, Росто-втәи аобласт аҕны Урыстәылатәи атоурыхтә еилазаара арегионтә ҕәша ахеилак далан.

Аминистрра агәаанагара акәзам

Атуристцәа ирзышуп

■ **Мышкәк раахыс асоциалтә хәкәа рҕны алартцәара иаҭәу ату-ристтә усхк апроbleмақәа ирыз-кыз астал гәежь аҕнытә аинфор-мация. Уаҕа атуризм Аминистрра аусзуфцәа руазәк ауаа ргәаҭ-сахы еибазыркыз ахәамтә ка-иҭеит.**

Апсны атуризм аминистр Астамыр Логәуа Апсныпресс иа-иҭаз аинтервиу аҕны иазгәеиҭе-ит аусхәартә аусзуф иҭәаанага-ра атуризм Аминистрра апозиция шакәым.

«Рапхьаза иргыланы, ари Ами-нистрра агәаанагара акәзам. Еил-каауп, иарбанзаалак дәеа усхкык аҕны аицш, атуризм аганахьала апроbleмақәа рацәоуп. Аха ари иа-анағом Апсны иахбарц иахҭаху атурист хәра далхәацшаауеит хәа. Хрейгәыргьоит хтәыла иаҭәауа асасцәа зегьы» – иаҭишьит Логәуа.

Атуризм Аминистрра аха-да аҕыҭра шимоу ихәеит хәзну ашыкәс азы атуристцәа иахаҕыи рхыпхьазара шырацәахо азыс.

«Хҕыҕуеит, есымшы асасцәа рхыпхьазара иацлоит хәа», – ихәе-ит иара.

Иара убас, Логәуа иаиҭеит аҕынамзара зхылҕеи аажәақәа – атекст ишагәылжәоу.

Олег Барцыц Шьамтәыла иҗазаара аан

Аминистрцәа реицылара

■ **Аңсны адәныкатәи аусқәа рминистр Олег Барцыц Шьамтәыла ахәанырцә аңынцәуаа русқәа, адәныкатәи аусқәа рминистр Асад Хасан Аль-Шаибани реицылара мәаңисит ииун 26 азы Дамаск, Тишрин ахан аңны.**

Аганқәа рыхәаңшит Аңсни Шьамтәылеи рхәынқаррабжәратә усеицура иатданакуа азтаарақәа жәпақы, иара убас арегионтәи жәларбжәратәи амш аусхәаңш хра злоу азтаарақәа, ахәтакаһыла, Мрагылара Аигәа икоу атағылазашыа.

Олег Барцыц Асад Хасан Аль-Шаибани җабуп хәа иеиҳәеит иҗхәа адкыларазы, иазгәеит Аңсни Шьамтәылеи рыжәларқәа реиыҗазаашыақәа атоурыхтә даңпәшә җаулақәа шрымоу.

Барцыц иара убас Шьамтәылатәи ишызатәи җабуп хәа иеиҳәеит Аңсны аңны ахәынқаррабжәратә усеицура хәпхәаҗағы арҗиареи аргәғәареи рызтаарақәа рғанаһыла Шьамтәыла анапхгара иааныркыло азнеишыа азы.

Аңсны атранзиттә лшарақәа хәсаб рзуны, аицылараҗы ирылаңәажәеит амшын сқьалақәа ахрәхәарала атранспорт-логистикатә инфраструктура арҗиара амәақәаҗы. Абри аҗыза азнеишыа

иалнаршоит атәылақәа рышбағы рыбжәара ахәахәтреи абизнеси рырҗиаразы азпхәаҗаҗазаашыақәа раңцара.

Аицылара аан ишыақәыргәғәан наҗ-ааҗ рыҗешазыршәо атәылақәа рыбжәара аусеицура аргәғәалара, зегь рыла арҗиалара, аекономи-кеи акультуреи ркны аимадарақәа рыртбаалара. Аицылараҗы иара убас иалаңәажәеит август 27 инаркны сентиабр 5 азынза имәаңисуа 62-тәи Дамасктәи Жәларбжәратәи Аҗармыкыа Аңсны алаҳәра. Уи арегион аңны жәларбжәратәи җәыргәқәтә-җәармыкыа дуны икоуп.

Мрагылара Ааигәаҗы атағылазаашыа аҗиашыа инамаданы Аңсны адәныкаполитикатә усхәартә ахада иҳәеит: «Хәра иаабоит, Шьамтәыла анапхгара реазышәарақәа шазыркуа атәылаҗы аҗышәынтәлареи ашәартадареи рыргәғәара, Шьамтәыла аҗәлар рыҗстазаара аҗазара аиғәтәра.

Аицылара аҗыхәтәан Аңсны адәныкатәи аусқәа Рминистрра ахада Шьамтәылатәи иколлега аҳамтақәа ианеишыеит, иара ианизыманшәалоу аамтазы Аңсныка дааиҗхәеит.

Олег Барцыц иара убас Аңсны Ахада Бадра Гәынба иҳәзала аҳамтақәа ианизыманшәалоу аамтазы Шьамтәыла Ахада Ахмед Хусейн аш-Шараа Аңсны датаарц ааңхәара шәкәи ииҗеит.

Аңсны аганахәла аицылара иа-

лахәын адәныкатәи аусқәа рминистр иҳаҗыуаф инапынцәқәа назыҗзо Иракли җыжәба, Шьамтәыла икоу Аңсны аҗхәаҗәхәаф Мухаммад Али, Шьамтәылан Аңсны Аҗхәаҗәхәартә абжәаф Жанбу Агрба, Гаис Аль-Харки.

Олег Барцыц Шьамтәыла иҗазаара аан аңсуа-адыга, ачәрқьес диаспорақәа реиҗкаарақәа рхәтарнақәа алархәны аицыларәкәа жәпақы мәаңисит, – иаанаңхауеит Аминистрра апресс-мәтцура.

Аицыларәкәа мәаңисит адиаспорақәа рхәтарнақәа алархәны: Адыга-Хәсе ахантәаҗы Гасан Шора, ачәрқьестә гәыҗалалратә ассоциация «Адгыларә» ахантәаҗы Абдул Рахман Багасы, Кисуа араион аңны аңсуа-чәрқьес диаспора ахантәаҗы Фахми Абаза. Адиаспора ахәтарнақәа иҗхәа ирыдныҳәлеит Аңсны аделегация.

Ирылаңәажәан адиаспора рыдгыларә азтаара хадақәа, урҗи дара ртоурыхтә псадгьыли реимадарақәа рыргәғәара. Аицылара иалахәыз аинтерес аадырҗшит Шьамтәылака аминистр инеира ашқа. Олег Барцыц иреиҳәеит адәныкатәи аусқәа рминистр Асад Хасан Аль-Шаибани икны имаз аицыларәкәа ртәи, иазгәеит аполитика аиңш, иара убас ахәа-ахәтра-економикатә зтаарақәаҗы ишрылаңәажәаз. Шьамтәылатәи аган иазгәанәтеит Аңсны аңны аизыҗазаашыақәа рыргәғәара ишадгыло.

Аминистр иақәиргәыҗит ртоурыхтә псадгьыл ахә рааразы атағылазаашыақәа раңцара дшаңхрауа, иатишәит Аңсны анагзара ишаҗы адиаспорақәа рхәтарнақәа ртарадырра адгыларазы ахәынқарратә программақәа.

Олег Барцыц Аңсны Ахада Бадра Гәынба иҳәзала азеиҗашыара бзиақәа ритеит, иатишәит Аңсны анапхгара хшыҗышәтра чыда шырзыруа ахәаанырцә инхо хыынцәуаа, урҗ рыдгыларәҗы ишаңыртцә.

Аңсны адәныкатәи аусқәа Рминистрра ахада иара убас датааит аңсуа хылҗышәтра иеиуоу еицырдыруа Шьамтәылатәи ашәкәыҗ Фадиль Арәҗаа инышәынтра.

Иртбаалатәуп аҗар реимадарақәа

Аңсны-Урыстәыла

■ **Урыстәылеи Аңсни рнапхгара азхәыцроуп атәылақәа рышбағы рҗар реимадарақәа рыртбаара. Абри атәи иҳәеит Урыстәыла Апрезидент Владимир Путин, Урыстәылатәи арегионқәа ркны аҗар рцентрқәа видеоеимадарала ианаиртуаз.**

Аңснытәи арт-кластер «Таврида» арезидент Маргарита Гьерзмаа данлаңәажәоз, Владимир Путин иазгәеит Аңснытәи аҗари Урыстәылантәи дара рыкәлаңәеи русеицура анырра бзиа шамоу.

Гьерзмаа илхәеит «Таврида»

аңны арт-школ «Аңсны амәақәа» шхыркәшоу, уи рхы шаладырхәыз Аңсны атуристтә усхә аганахәла аексперт қәыңшәа. Иазгәаҗеит Херсонтәи аобласт аңны аҳабла «Счастливцев» аартра Урыстәылеи Аңсни русеицура артбааразы шыаҗы ишыкалауа.

Путин иргәалаиршәеит Аңсны ауааңсыра реиҳараҗзак Урыстәылатәи Афедерация ишәтәылауау, хыызхәала убри аңнытә Аңсны аизыҗазаашыақәа рырҗиара дараза акырза зтазкуа хырхартаны ишыкоу.

«Дара ибзиахон, Аңсны анапхгареи хәреи хәиңәажәар аҗар реимадарақәа рыртбааразы, – иатишәит Ахада. – Атағылазаашыақәа аҗцәлатәуп абарт аимадарақәа аңсы рхәтаразы».

Амч ахамырхәаразы аиқәшахәтра

Азтаара хада

■ **2025 шықаса рашәара 26 азы Женева ақалақь аҗы Кавказ ашәартадареи аҗышәынтәалареи рзы Жәларбжәратәи аиҗәажәарақәа 64-тәи рраунд аҗбатәи аусуратә мшы мәаңған.**

Аиҗәажәарақәа 64-тәи рраунд аҗбатәи аусуратә мшы иалахәын Аңсны Ахәынқарра, Аахыт - Уапстәыла, Қырттәыла рделегацияқәа, Урыстәылатәи Афедерация ахәтарнақәа, Еиду Амилатқәа Реиҗкаара (ООН), Европатәи атәылақәа Реидгыла (ЕС), Европатәи атәылақәа ршәартадара аиҗкаара (ОБСЕ) ркынтәи ахәантәаҗәа.

Аңсны адәныкатәи аусқәа рминистр иҳаҗыуаф инапынцәқәа назыҗзо Одиссеи Бигәаа напхгара зитоз Аңсны Ахәынқарра аделегация аилазаараҗы иқан: Аңсны адәныкатәи аусқәа Рминистрра аусзуоҗәа Лаша Аҗзба, Алиса Барзаниа, Артур Гагәыли, Мадина Зыхәба.

Уаанзеиңш, ашәартадара иазку агәып хәдеи агуманитартә зтаарақәа ирызку аҗбатәи агәып ркны аиҗәажәарақәа мәаңысуан. Ашәартадаратә гәып аусура ахәақәа иртагзаны, аганқәа зегь икоу

аиҗәажәаратәи формат аҗак ду шамоу, насгы арегион аҗы ашәартадареи аҗышәынтәалареи рыхәчаразы уи аҗдара шхымпадатәиу еицәзгәртеит.

Актәи аусуратә гәып амшхәаңштә аҗбатәи аҗункт аҗы алаҳәылаңәа иазгәартәит Аңсни Қырттәылеи рхәааҗы аҗышәынтәалара шыкоу.

Аңсуа ган даҗазныкыҗы инатшны иазгәанәтеит, Аңсни Қырттәылеи рыбжәара амч ахархәара мап аҗәкразы азинтә тақпхықәра змоу аиқәшахәтра абжәатаразы аҗазышәарақәа активла рымәаңғара хаданы ишыкоу.

Аҗбатәи аусуратә гәып аусура ахәақәа иртагзаны, традициала ирылаңәажәан пықәсларада аныкәара, аҗарадырра реиңш икоу егырт акырзтазкуа агуманитартә зтаарақәа.

Аңсни Аахыт-Уапстәылеи рғанқәа рхәтарнақәа иазгәартәит ахтәаңәа рырхынхәра азтаара Еиду Амилатқәа Реиҗкаара Ассамблеиа хадаҗы уи ахәаңшра аҗ-ганк ргәаанагарақәа хәсаб рымтақәа имәаңысуанатцы алаңәажәара шазалымшо.

Аахыт-Кавказ ашәартадареи аҗышәынтәалареи рзы Жәларбжәратәи аиҗәажәарақәа анамстәи 65-тәи рраунд 2025 шықаса абцарамзазы иазпхәаҗәаҗоуп.

Ақыпхә иазирхиеит
Б.Қаңыа

Кәыдритәи аиҗхәаҗы

■ **Сынтәа Кәыдритәи аиҗхәаҗы атоннельыҗы аҗхәҗы реиҗашыақәыргыларә иалагоит хәа Ахәынқарра Ахада Бадра Гәынба инапынцәқәа рынагзаразы адыррақәа иҗо, иазгәеит шьатанкыла аргыларә Аусбарта аиҗхәы Дамир Гамсаниа.**

«Кәыдритәи аиҗхәахә уназго амәа, уи атағылазаашыа астратегиятә җақы еилкаауп. Атәыла ахада иазырызбейт икоу атағылазаашыа җдааны, мөхакытбаалатәи аусурақәа рымәаңғара ахаңыркәра.

Кәыдритәи аиҗхәаҗы икоу атоннель атағылазаашыа амашәыр ахылҗиара алшоит. 2023 шықасазы иадыпхәалан Урыстәылатәи апрокектқәаҗәа, Кәыдритәи аиҗхәаҗы атоннели аҗхәи шьатанкыла реиҗашыақәыргыларазы апрокект-харҗыпсәтә усшәкәкәа еиқаршәан. «Иарбоу апрокект анагзара хәзтоу ашықәс азы хәлагоит», – иҳәеит Дамир Гамсаниа.

Кәыдритәи аиҗхәаҗы амәа аиҗашыақәыргыларә апрокект хәтапкны еиҳшоуп.

Дәҗә мәак ыҗазам

«Раңхәа иргылары, аҗазыкатаратә усурақәа мәаңғәахит атоннель аиҗашыақәыргыларә хәлагаанз. Уи азы хымҗада атыҗ аҗы абетон иларшышәыртә еиҗкаатәуп, иара Лата ақытан икалозар акәхап», – иҳәеит шьатанкыла аргыларә Аусбарта аиҗхәы.

Иара убас арака рҗеитңып-сахланы аус зуло рзы азеиңш-

хартә еиҗкаатәуп.

Раңхәа атоннель аиҗшәрақәа ргәғәатәуп, избан акәзар, уаҗа атыҗ аиуа иалаҗахәеит аҗыбгарақәа.

Дамир Гамсаниа иаҗәақәа рыла, амәаи атоннели еиҗашыақәыргыламзар ада псыхәа амам, избан акәзар, уи ада Кәыдритәи аиҗхәахә уназго дәҗә мәак ыҗазам.

1945-2025 АИААИРА ДУЗЗА!

Апсуаа псадгьылда иаанымхароуп!

Зхыпша ыкәз ахатәра

Гугуца Цыбыкырба

■ **Аибашьра ажәа арыцхареи, агәырәеи, ахтәареи ирыдхәалоуп. Уцәа-ужьы иа-ныруеит, иуқәыгәғәоит, уардысуеит. Атоурых ду змоу Дәырпшь ақыта атеицәа Ацыныцтәылатә еибашьра Дузза иана-лага нахыс Аиааира амш азынза афыр-хатцара аадырпшуан. Амца ахьейлашу-аз ахыргәғәартәкәа ркны иупылон. 80 шыкәса аибашьра еилгеиҗтәи иштәуагы, иахьа 1941-1945-тәи ашыкәсқәа иры-лазыз рнапшымтәкәа, рцәаматәа, рабцъар ртаацәарақәа рыпсы иатцатаны, итәахны иахьыкоу ыкоуп.**

Ацыныцтәылатә еибашьра Дузза иа-лахәыз, изныкымкәан ахәрақәа зауны, ихынхәыз, Апсны еицырдыруаз Тәанба Виктор Қыаамын-ипа диит 1920 шыкәсазы Дәырпшь ақытан. 1937 шыкәсазы ақытаҕы аklub еиҗа-быс дартеит.

1941 шыкәсазы аусхәартаҕы иқәлацәа аизара ишаҕыз иаҗаит. 21 шыкәса зхытүаз Виктор агаеилгареи аазара бзиен иман. Уи иеиҗабцәа игәартахьан, ирбахьан. Апсадгьыл ашәартара иантагыла еибашьра дцеит, ифыз-цәа рыгәта дгыланы деибашьуан. 1941 шыкә-сазы 383-тәи ахысратә дивизияҕы ацшыхәра ақәша командирс дартеит. Шыкәсык ашәтахь афицарцәа ркурс дахысит. Уи ашәтахь Виктор Қыаамын-ипа дзеиҗабыз 85-тәи ацшыхәратә-ақәытцәатә взвод Тамантәи Севастополтәи 32-тәи ахысратә дивизияхь диаргеит.

Тәанба Виктор дызхагылаз ацшыхәцәа ирылшоз, еилыркаауаз рацәан. Аибашьра ан-цоз изныкымкәа иаиштыуаз асалам шәкәкәа рҕы ишәуан: «...Ацшыхәцәа агәымшәара гәғәа аарпшыны пхьака хәруаа хрәпхьагы-ланы хнеиуеит... Хәызмазам аинформация еидаҕкылауа аибашьцәа ирыхәоит...»

Тәанба Виктор ацшыхәратә полк ақәытцәа акомандир аибашьцәа дрылагыланы итаир-цәыз иреиуоуп: Керч Адгьыл мац, иара убас Новороссиск, Крым, Дон, Прибалтика, Кенигс-берг, аибашьра атыхәа цдәеит Мрагыларатәи

Пруссия. Аибашьра адәаҕы даннеи инаркны еилгаанза уи ацшыхәратә команда ақәытцәа командирс даман. Виктор Қыаамын-ипа дна-злаз Аиааира 40 шыкәса анахытүаз ақә-лакь Гәдоутә аибашьра аветеранцәа еизганы рпылара мөапысуан. Убрака иқәгылара аан аибашьра иадхәалаз итоурых еиҗахәо, иажәа абас ихиркәеит:

– Адтца хәуит, аҕацәа рыфәука аинформа-ция ифыхразы ачын змаз азәы дхәынцаны даагар ақәын. Хымш аамтә хаман. Иҗахтцәз ацшыхәрақәа рышәтахь аҕацәа ртабиаҕы анеира сылшеит. Сзыхьчоз ацшыхәцәа ры-лапш схын. Анемец блиндаж аҕы дысхәынче-ит. Смыццәа ргәыҕ рыцхыраарала иахьахәтәз атыҗахь дахгеит.

Имариаз ажәылара ыказамызт. Изны-кымкәан ахәрақәа соухьан, аха сфызцәа аибашьцәа срылтцны Апсныка сзымааит. Аибашьра анейлга 1946 шыкәсазы сқыта гәакьахь Дәырпшька схынхәит. Сқытауаа срылагылеит. Аибашьра адәаҕы 1943 шыкә-сазы сара акоммунисттә партия салартцеит».

Ацыныцтәылатә еибашьра Дузза анейлга ихынхәыз, Апсны еицырдыруаз Тәанба Вик-тор Қыаамын-ипа аибашьраҕы иааирпшыз агәымшәаразы ианашьан ахамтәкәа: Абирак Капшь аорден, Багдан Хмельницки иорден III-тәи афәзара, Ацыныцтәылатә еибашьра I-тәи афәзара аорденкәа фба, Аетцәа Капшь аорден, амедалкәа ааба.

Тәанба Виктор ианашьаз ахамтәкәа рк-

ынтә дазаатгылеит Багдан Хмельницки иор-ден III-тәи афәзара:

– Ари кәлеит 1944 шыкәса латцарамза-зы. Аибашьцәа хгәалакәзаара бзиан, аҕа шәтахька дхьатцун. Мацк ақәын иҗагыз. Крым ахы иақәйтхон. Ус ишыкәз, сареи сфызцәеи аиҗабыра хәпхьейт. Урт адтца хәртеит – Пано-рама хәа изыштыз атыҗ гәтәын, абирак ахар-гылатәын. Аршыакауааи ихьамтәу атехникеи ацхыраара хәртон. Ари адтца нагзатәуп хәа иақәыргәғәаны ихархәеит... Хәра ихәздыруа-мызт Панорама ақны анемеццәа шакашы ыказ, бцъарс ирымаз. Хәхьчоз атыҗ адгьыл иаша-ран, ухы злоухьчаша чыкәкәакы ыкамызт».

Инапәтәка икәз ацшыхәцәа ихәазо рҕы-нархейт. Атабиакәа иртәтәаз анемеццәеи дареи напышашәала еисуан, иршыуан. Ус арткәацәа гәғәала абжыҕ геит. Панорама аб-жак еилахәит, амца акит.

«Сыпшыхәфәеи аҕацәеи аиҗахысра гәғәа иалагеит. Уи аамтә схы иархәаны, еиқәхаз Па-норама атзамцк схәлеит, абирак ахасыргы-леит. Ари иаанагоз пхьака ажәыларазы амөа ыкоуп хәа ақәын. Хәдтца нахәгзеит. Ари ажәы-лараҕы азәызатцәыкыҕы дхәацәтамхейт. Хымш рышәтахь хәвзвод 16.000-шык анемеццәа рыткәара иалахәын.

Абри ажәыларазы Багдан Хмельницки иорден санашьан. Зегьы реиҗа бзиа избойт, из-банзар аптсбара камлазейт, ихәыз рацәафын, аха зегьы рыпсқәа еиқәхейт, – ихәеит В.Тәанба.

Ирацәоуп уи игәышпы зырпшоз, атоурых ахь ухьазырпшуа, иугәалазыршәо аорденкәеи амедалкәеи. Аибашьрахьтә 1946 ш. дхынхәит. Икыта гәакьа Дәырпшь еиуеипшымыз атыҗкәа рҕы аус иуан: колнхәыс, бригадирс, ақыта ахантәафы ихатыпуафс, афинанстә усзуофс, 1968 ш. инаркны 1974 шыкәсанза Дәырпшь-тәи Ақытсовет ахантәафыс даман.

1972 шыкәсазы Ацәа Абирак Капшь аорден ианашьан, иара иусура ҕырпшыгазы аколнха-ра «Дәырпшь» ақытәкәа зегьы рзы иҕырпшы-ганы ақатцара, азыргара ахылшаз азы. Апс-нытәи АССР Иреихазоу Асовет Апрезидиум Ахәтыртә дыргакәа ианашьан.

Тәанба Виктор Қыаамын-ипа аацсарак инимырпшоз икытауаа драпхьагылан. Уи игәахәареи иусқәеи икытауаа ирыдигалоз хьахәа-пәхәада иадгьлон. Ажәлар ирылтцыз Тәанба Виктор урт ргәытцхеи ргәахәарақәеи

еснаҕ иахәтгылоз, пхьака изгоз пыза дун. Хәфык ахшара ихылтцит. Афны ашәа ду ақны иҗа Дәлатбей ихшареи нхойт. Иаб иусқәа иры-цитойт. Забду итоурыхкәеи ипатреткәеи лас-сы-лассы ирыхәапшуа имотәцәа рабду ины-сыммә бзиазаны ирдыруеит.

Тәанба Виктор Қыаамын-ипа 1974 шыкәса-зы Дәырпшьтәи ақытәтә совет ахьзала XXV-тәи аизара ду ахь делегатс далхын. Ускан апсуа қыта Дәырпшь аизхәрақәа аиуит, ачаи ихырху-аз ахәәалахә рнәтон.

1988 ш. Виктор Қыаамын-ипа икайтцәз ахәа-рала иусура ақынтә ихы дақәйтцәтәит. 1992 ш. нанхәамза жәипшь рзы Апсны ақыртцәа анақәла, ацхьатәи амшазы апсуа телехәапшра-ла ицәажәаз аиҗабәцәа рыгәта дгылан. Уи иқәгылараҕы, абас ихәеит: «Хәшьцәа, хәхәшьцәа, хәчкәынцәа. Сықәлацәеи са-реи уажы шәара шәызтагылоу аҕагылаза-ашьацәкәа хтагылан. Новороссисктәи 44-тәи ахырхәртәҕы хәфык асолдәтцәа бцъарк ақәын ихәмаз. Аҕацәа ацъар рыцәгәтәуп, дара рыбцъаркәа рыла ишәшыла. Хәргы – ацъар змамыз алаба хпыҕкәеи ахәхәкәеи рыла хжәылон. Ацъар аҕацәа ирымышәыроуп хәа хәрхәон. Абас 1941-1945-тәи ашыкәсқәа раан, рапхьатәи амзакәа даара иуадафын. Уахын-латәи ацшыхәрақәа иҗахтцоз алтцәа бзиа хнәтеит. Хәдсадгьыл аиқәырхаразы шәар-гы ишәылшо зегьы кәшәтцароуп. Иираны икоу ахәыцқәа псадгьылда иаанымхаразы, аиҗабәцәаҕы хшәыццоит. Апсуаа псадгьыл-да иаанымхароуп! Апсны аиқәырхаразы иҗа-хаз ихы-игәы иалхны итәуан. Урт рыхьзқәа ахаан ишмызуа ажәлар ирылаиҗәон. Тәанаа аиҗәлантәкәа дацла-пашәла еимадаз 11-шык аибашьраҕы итаҗеит. Урт рахьтә пшьык Тәа-наа Апсны Афырхәтца хәа ахьз хәракы иапса-хейт: Иура Тәанба, Завер Тәанба, Гәрам Тәан-ба, Рудик Тәанба.

Виктор Тәанба иарбан аамтәзаалакы иажәа иазыыршәуан, ихыпша дун. Гәдоутә ара-ион ақны имөапысуазаалак ашәа даарыпхьон, ақыта аибашьра ашәтахьтәи аптәзаара шы-уадафызгы иажәеи иуси еимадан, дыпхьагы-лафын. Ақыта Дәырпшь ахаҕы апсхаразы ил-шәз маңаз. Акультураҕа Хан, ахәышәтыртә, администрация ахыбра, ахәычбаҕча, ачазыртә, Ахәахәртәтә фны, абжьаратә школкәа фба ргылан.

Асахьаҕы итынха аиқәырхаразы

Ашәкәы азыргара

Наира Сабекиа

■ **Адуinei зыхьз ахытәахьаз ап-суа сахьаҕы Александр Шерва-шизе-Чачба итынха аиқәырха-раз ирылшо зегь картцойт иахьа апсуа культура, аказара иазаап-со хтарауаа, аказара аусзуоцәа, асахьаҕыцәа. Убарт дыруазәкуп апсуа сахьаҕыцәа рказара зырго, лдырра цәулақәа ашәахәа рхыыр-шаны абицара ҕа рзеиқәырха-ра иазаапсо, Апсны зәапсәзтәыз акультура аусзуофы Аза Аргәын.**

Ааигәа Амилаттә библиотекәе изырган лара лнапхгарала еиқәыр-шәан итыҗыыз альбом, Александр Чачба-Шервашизе иазку.

Азыргара иалахәын асахьаҕы иреҕамтәкәа инартцәуаны итызца-

ахьоу, иказара абзиабәцәа, ацә-рауаа. Ацәыргәкәтә зал аиҗабы Ельвира Арсалиа илхәеит: «Цыпх 2024 ш. рзы икалаз арыцхара ду – абылра иахцәалазит Александр Чачба-Шервашизе иусумтәкәаҕы, арт хнырхәышья змам цәыз духейт. Аха анцәа имтаны иара иреҕамтәкәа бзиа избоз, итызцауаз ирыбзоура-ны ихәмоуп хсахьаҕы ду ихьз абицарақәа изларымахдаша. Убри инамаданы итхажыт альбом Алек-сандр Чачба-Шервашизе иусумтәкәа еидызкыло. Аиқәыршәаразы ацәбаа ду лбеит асахьақәа ргалереи аус-зуофы Аза Аргәын. Атыҗьраҕы лара илыбзоурууп, уи ахарць зегьы ахәхы иагеит ателтә еимадара «Аквафон».

Альбом азыргараҕе иқәгылаз асахьаҕы, агалереи аиҗабы Су-рам Сақания иазгәеитеит Аза Ар-гәын акырза лцәбаа шырацәоу Апс-ны асахьаҕыцәа, чыдала Александр Чачба-Шервашизе иусумтәкәа рзыр-

гараҕы, иара убас Апсны асахьаҕы-цәа ирызкны х-шәкәык тлҕыҗхьейт. Иара гәала дуны имоуп агалере-и абылра, убри аан, дазаатгыле-ит: «Амцакәа аныкалаз зегь реиҗа еиқәырхәтәыз асахьақәа ралгара, реиқәырхара ахатыпан, ахәынтқар-ра иатәымыз амал ахьчара иалаге-ит, абанк идәылыргаз амал ацхьа еиқәырхәтәыз хтоурыхтә бака, хсахьаҕыцәа рапцәмтәкәа рақәын». Игәалаиршәеит иара убас Алек-сандр Чачба-Шервашизе изкны Бо-ча Ацыныцәл ашымтәкәа иапцтаз, насгы ацәраиуртәе алекция дшыр-запхьоз арҕеаҕы ипсәзаареи иреҕ-амтәкәеи ирызкны.

«Абылра аныкала 4000 сахьа блит, иалахҕейт 200 ркынза усумтә, 40 уажы ааигәа Урыстәылака ихашьтит ареставрация рзуразы. Чачба-Шерва-шизе иусумтә «Мадмуазель Бессон», ихыблаа-ҕыблааны иахьынхейт, аре-ставрация хзәзуазар хәа хәзпшуп», – иазгәеитеит иара.

Альбом автор Аза Аргәын лыкәгы-лараҕе илгәалалыршәеит асовет аамтә инаркны лусура атәы. Аа-

игәа икалаз абылра лара лзы ицәыз дуззоуп. «Сара ари абылраҕы ф-му-зейк сцәалазит: акартинақәа ргалере-и, аиҗәшьцәа хык – Бубноваа рырҕеиамтәкәеи. Иашоуп, аиҗәшьцәа Бубноваа русумтәкәа еҕырт атәы-лақәа рҕы ирацәаны икоуп, иупша-ауеит, аха хнырхәышья змамкәа иахцәыблыз рацәоуп», – лхәеит лара.

Аза Аргәын хәтәла дылдыруан, аус-лыцылуан асахьақәа ргалереи а нап-гара аназылуаз 1979-тәи ашыкәсқәа раахыс Биана Чачба-Шервашизе. Асахьаҕы ипхәа илыбзоураны ирацәоуп лара итылцаз, ианылцаз. Еиқәлырхейт аелектронтә вариант. Иалкаатәуп иара убас Аза Аргәын хсахьаҕыцәа дукәа Сергеи Габелиа, Сергеи Цәыцьба ухәа аиҗабыратә абицара иатцанакуа азәыршы рус-сумтәкәа ирызкны аизга шытлҕы-хьоу, «Художники Абхазии XX-XXI ве-ков», «Аквафон» ацхыраарала.

Иахьатәи альбом иагәылалейт, хтарауаа Боца Ацыныцәл, Станислав Лакоба, Ельвира Арсалиа, Виачеслав Чыргба ршымтәкәа, асахьаҕы ду иҕыхантәа, аграфика, атеатртә деко-

рациатә казара.

Альбом азыргараҕе иқәгылаз ав-торцәа руазәк, ацарауаф, аполито-лог Виачеслав Чыргба ихәеит, ргәы иштәу апхьака Александр Шерва-шизе-Чачба имузеи аартра. Уи ана-гзараз ихәмоуп архивкәа хҗа: 1. Имаҗа лархив (Санкт-Петербург). 2. Боца Ацыныцәл ихәтәи архив (Питер), хҗа 3 – сара схәтәи ар-хивгы астоит амузеи, уи цьаргы илгәом», – азгәеитеит ацарауаф Виачеслав Чыргба. Иара Гьарг Шерва-шизе иусумтәкәа рытцәара даҕәуп 1980-тәи ашыкәсқәа раахыс. Игәы итоуп асахьаҕы ахәаанырцәтәи иреҕиара инхартәааны изныпшуа ашәкәы атыҗьра. Иара атцара итцон Киев, Москва, Париж, аус иуан Апс-ны, Крым, Азербайцъан, Лондон. Ипсәзаара далцит Монако. 1985 шыкәсазы ипсцбәф ааганы Апс-нытәи ахәынтқарратә музеи ашәаҕ анышә иамардеит. Апсны адунеи иахьыртәаз асахьаҕы ду Алек-сандр Шервашизе-Чачба ихьз анау-нагзатарәз ирылшо зегь картцойт иахьатәи хәицара.

Аркади Цюпуа,
аҫуурыхтә тҫаарадыррақәа ркандидат,
Алсуа хәынтқарратә музейи аихабы

«Хьыбла Гьерзмаа шәаалыпхьойт...»

XXIII Амузыхатә фестивалъ

■ Пхынгәымза 31 рзы Ақәа ақалакъ ағәы имәапысуеит Урыстәылатәи Афедерация акультура Аминистрра, Апсны Ахәынтқарра Анапхгара, акультура ақшәа рақәа рзы Урыстәылатәи Афедерация Ахада Ифонди апартиор хада - «Альфа-Банки» икартаз адгиларала имәапысуа XXIII Амузыхатә фестивалъ «Хьыбла Герзмаа шәаалыпхьойт...» аартра. 2025 шыкәсазы афестивалъ мәапыслюит пхынгәымза инаркны пхынчкәынмза ақынза. Зынза иазпхьагәауоп Апсны, Урыстәылеи, ахәаанырцәтәи атәылақәеи рфәи имәапгахәа 20 инареиҳаны аконцертқәа.

Афестивалъ аартра ағәны Ақәа, С.Чанба ихьз эху Апсуа драматә театр ағапхьа еиқәаахә асценәфәи дыкәгылоит адунеи зегьы ағәи еицырдыруа апианинорхәафәи Денис Мацуев. Уи инәигзоит Сергей Рахманин инәпы итцытцыз аоркестр аңны афортепиано азы Ақбатәи аконцерт – аурыс классика ағәи зегьы реиҳа инәлукааша арәиамтқәа иреиуоп.

Атхәтәантәи ашықәсқәа рзы традициала ишышьякәгылахоу еицш, афестивалъ аартра рхы аладырхәуеит аопертә сцена аетдәаңақәа – Хьыбла Гьерзмаа лапшыгара-

ла имәапгахәа аконцертмеистерцәеи авокалистцәеи Жәларбжьаратәи рконкурс алауреатцәеи афиналистцәеи: Полина Шароварова, Самира Галимова, Евгени Бовыкин, Глеб Периазев, Иван Бородулин, Елен Егизариан, Екатерина Воронцова, Станислав Ли, Анхбаиар Енхболд, Дамир Садуахасов. Урт дрыцкәгылоит Хьыбла Гьерзмаа лхатәгыи. Аконцерт мәапысуеит Антон Гришанин напхгара зитә Москватәи ахәынтқарратә академиатә симфониятә оркестр аңны. Асахьаркыратә ажәа – Евгени Князев.

XXIII афестивалъ аартра Апсны Ахәынтқарра Рапхьатәи Ахада Владислав Григори-ица Арзынба ди-ижьтәи 80 шыкәса аттра иазкхоит.

«Владислав Арзынба афестивалъ рапхьатәи ашықәсқәа инәдыркны адгылара ду аитон. Иара акультура амч гәғәала иазхейтцон. Сара сзы насып дууп Ақәа ақалакъ – исызгәакьоу адгьыл ағәи – инәлукааша ауаф ду игәалашәара ахәтыр азы асезон фыц аартра», – илхәоит Хьыбла Гьерзмаа.

Нанхәамза 2 рзы афестивалъ Пицундәтәи аныхабаафәи имәапгахәа аконцерт ала иацтхәоит. Арақәа фәпхьа иқәгылоит аконкурс алауреатцәа, Антон Гришанин напхгара зитә Москватәи ахәынтқарратә академиатә симфониятә оркестри Хьыбла Гьерзмааи.

«Ари аныхабаа сыпстазаара зегьы адхәалоуп. Ароуп сара рапхьаза ақәны ауарған абжыи ахь-

саҳаз, ароуп, шықәсқәак рышьтәхь, сани саби ргәалашәара иазкызы рапхьатәи афестивалъ актәи аконцертқәа ахьымәапысыз. Уажәшәтә ес-пхынра ари ипшәоу атып ағәи ашәа сыцырхәоит иқәыпшу, аха ақыбаф ду злоу артистцәа, хконкурс алауреатцәа. Сара сзы уи гәадуроуп, насып дууп», – еитәлхәеит Хьыбла Гьерзмаа.

Афестивалъ апсуа хәтә афинал мәапгахәоит нанхәамза 4 рзы ашәха иапну, зыпшзларала убла хызхуа атып ағәи икоу – Х ашәышықәса иатәу иуникалу архитектуратә бака Бедиатәи аныхабааш амцән. Абар фышықәса инейцынкыланы афестивалъ иабзоураны ари ипшәоу, уамакала ипшзоу атып концерттә тыпк ахәсабала ахархәара аиуоит. Аконцерттә программафәи инәгхәоит апсуа жәлар рашәақәеи автортә шәақәеи, адинхатцаратә текстқәа рыла иаццоугьы уахь инәлатцәны. Хьыбла Гьерзмаа ауарғанархәафәи Лука Гаделиеи апсуа жәлар рмузыка ансамбль YANAY дрыцкәгылоит.

Апсны имәапгахәа аконцертқәа рышьтәхь, Хьыбла Гьерзмаа лапшыгарала имәапгахәа аконцертмеистерцәеи авокалистцәеи Жәларбжьаратәи рконкурс алауреатцәеи афиналистцәеи Урыстәыла ақалақкәеи ахәаанырцәтәи атәылақәа рықалақкәеи рахь инартбаау агастрольтә ныйкәарақәа ирылагоит. «Адуinei аганқәа» («Стороны света») хәа асимволтә хьзы зауз XXIII афестивалъ амаршрут атәыла алада, ашада, мратәшәара, мрагылар ухәа Москва, Воронеж, Воркута, Сургут, Астрахан, Петрозаводск, Петропавловск-Камчатски, Магадан, Иркутск, Гатчина, Иарославль реицш икоу ақалақкәа уахь инәлатцәны иамеханакуеит. Афестивалъ жәларбжьаратәи ахәтә сынтәа имәапгахәоит ақалақкәа Улан-Батор, Вена, Прага, Анкара. Афиналтә гала-концерт мәапгахәоит Стампыл ақалақ ағәи – рапхьаза ақәны афестивалъ ахыркәшара Тьрқәтәыла имәапгахәоит.

XXIII Амузыхатә фестивалъ «Хьыбла Герзмаа шәаалыпхьойт...» мәапысуеит аинформациатә партинор хада ТАСС, арадиопартинор хада Business FM, иара убас аинформациатә партинорцәа – арадио «Орфей», ателеканал «Россия-Культура» икартцо адгыларала

кыланы изаазо атахцәа.

Иадтәало еиҳарак, нхартә тыгла изтәзкуа ххәозар, апыжәара ааныркылоит Ақәа араиони Гагреи.

Аппарат аузуюцәа ражәақәа рыла, дара рышкә ацхьараараз имәахьтцыз рахьтә 61% аинформация ирыхәашаз роуит. 29% – чыдала адгылара зылшоз, изыхәтәз аусбартақәа рахь ирышьтит, убри аан даргыи аус здыруло, изыцхыраауа иахьанзагыи зусқәа ирышьто рацәафуп.

Хәра иахбартоуп Апсны ахәыцқәа рзинқәа рыхьчара знапы иану аппарат аусура акыр ихәартәны ишыкоу, иахьатәи аамтәзы зтагылазашьа баапсу атацәарақәа рзы.

Д.И. Гәлиа Ифны-амузеи аиташьякәыргыларә иалагоит

■ Ахәынтқарра Ахада Бадра Гәынба идца инакәыршәаны, шыатанкыла аргыларә Аусбарта аспециалистцәа Ақәа ақалақ ағәафәи игылоу, Дырмит Гәлиа Илитература-мемориалтә фны-амузеи ахыбра ауадақәа ртагылазашьа гәартейт.

Аусбарта аиҳабы Дамир Гамсания иажәақәа рыла, ахыбра шыатанкыла аиташьякәыргыларә атахны икоуп.

«Уажәнатә иубаратәи икоуп мөхакы тбаала аусутә шыкоу. Ахыб псахтәуп, азцартәтә система аусура рееитәуп, афымцәмғангагақәа фыц икатцәтәуп, урт ртагылазашьа

амузеи аекспонатқәа ашәартара итанаргылоит», – ихәеит Дамир Гамсания.

Афны-амузеи акультура-тоурыхтә цакы хәсаб азуны чыдала иацкәлапшыи, амузеи анапхгара ртахрақәеи ражәа-лагалақәеи азфәлымхара рытан аиташьякәыргыларатә усурақәа рымәапгара еиқәаатәуп хәа ипхьазоит шыатанкыла аргыларә Аусбарта аиҳабы. Амузеи ағәи иара убас афнытқәтәи ауадақәа рееиҳоит, аха убри аан, Дамир Гамсания иажәақәа рыла, «акыр зтәзкуа аелементқәа аханатә ишыкәз еицш рааныжьра алыршатәуп».

Апснытәи ашкәлхәыцқәа – Санкт-Петербург

19-оык атәацәа

■ Апсны ашкәлқәа 9-11-тәи аклассқәа ртәацәа аныхәа «Алые паруса» алахәхаразы Санкт-Петербургкәа амәа иқәлеит хәа адырра канатоит атцара Аминистрра апресс-мәтцзура.

Урт ирзыпшуп инартбаау акультура-ркаратә программа, уи хзыркәшо хәтәны икалоит шьта традициала ишышьякәгылахоу еицш, рашәарамза 28 – 29 ауха Нева азиас ала апра цәапшь эхагылоу апрашхәа аиасра.

Апснытәи ашкәлқәа роушьтымтәцәа рцара алыршахейт Санкт-Петербург агубернатор Александр Беглов хәтәла икаитцәз

аапхьара иабзоураны. Сынтәа ари аныхәа еизнагеит Урыстәыла 28 региони Куба, Виетнам, Венесуэла, Белоруссия ухәа уахь инәлатцәны, егырт атәылақәеи ркынтәи 6,5 нызкышык инареиҳаны.

«Алые паруса» – есышықәса зыкышыла асасцәа здыпхьало, Санкт-Петербург имәапысуа зегьы реиҳа идду аусмәапгәтәкәа иреиуоп. Аныхәатә усмәапгәтә алахәылацәа рзы иара убас апроект «Петербургские международные молодежные смены» ахәаақәа иртәгзаны иазырхиан азнаааталхратә, акультура-псшьараамтәтә, апатриоттә ухәа аусмәапгәтәкәа жәпакы.

Апроект нагзахейт Апсны анапхгареи Санкт-Петербург агубернатори ирыбжьартаз аиқәшахатра ала.

Ахәыцқәа рзинқәа рыхьчаразы

Уатәтәи хдәицш

Наира Сабекиа

Ииун мзәзы имәапысит Апсны ахәыцқәа рзинқәа рыхьчара знапы иану ашықәсәтәи русура аиҳшьалара. Аппарат аузуюфәи Мактина Цыиньбал эхадарафәи дыкоу ауаажәларра иддырдырит ашықәсәтәи русура, аиҳшьалақәа.

2025 шыкәса иалагзаны, дара ражәақәа рыла, ирыдтаа-

лаз рхыпхьазара нәзоит 37-оык рфәынза, урт зегьы телла рыгерымардеит аппарат анапхгара, ирызнаргеит ргәи итхәоз азтәарақәа. Еиҳарак дара збатәыс ирымоу алимент ашәара, асоциалтә тәанчәхәи аиқәыршәара, насгыи афнытәи анхашьа-абзазашьа апроблемақәа рақәын.

Ара зегь реиҳа иадтәало ркатегориахь иатданакуеит, анацәа эхала ахәыцқәа заазо, еильтхьоу, мамзаргыи еибәхәз, ахәычырацәа змоу атацәарақәа, иара убас зтагылазашьа баапсу атацәарақәа рхәыцқәа зыд-

АПСНЫМЕДИА

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

ател: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
атыгтып: Апсны, Ақәа ақ, Ажәанба имәа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адтала ифым астатиа ахә аредакция иазшәазом. Агазет ахә–20 маат.